Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
GIOVANNIEGO PITRUZZELLI
przedstawiona w dniu 27 kwietnia 2023 r. [1]

Sprawa C-655/21

Postępowanie karne
przeciwko
G. ST. T.,
przy udziale:
Rayonna prokuratura Burgas, TO Nesebar

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Rayonen sad – Nesebar (sąd rejonowy w Nesebyrze, Bułgaria)]

Odesłanie prejudycjalne – Egzekwowanie praw własności intelektualnej – Porozumienie TRIPS – Sankcje karne w przypadku naruszenia prawa do znaku towarowego – Stosowanie karty – Zasady legalności oraz proporcjonalności kar do czynów zabronionych pod groźbą kary

1. W sprawie będącej przedmiotem niniejszej opinii Rayonen sad Nesebar (sąd rejonowy w Nesebyrze, Bułgaria) zwraca się do Trybunału o udzielenie odpowiedzi na cztery pytania prejudycjalne, z których dwa pierwsze dotyczą wykładni dyrektywy 2004/48 [2], zaś dwa ostatnie wykładni art. 49 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą"). Pytania te zostały podniesione w ramach postępowania karnego przeciwko G. ST. T., która została oskarżona o popełnienie różnych przestępstw związanych z naruszeniem praw do znaków towarowych.

I. Kontekst prawny

A. Prawo Unii

2. Jeśli chodzi o prawo pierwotne, we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym pod względem zarówno legalności, jak i proporcjonalności kar do czynów zabronionych pod groźbą kary, o których mowa, odpowiednio, w ust. 1 i 3 tego artykułu, znaczenie ma art. 49 karty. W odniesieniu do dyrektywy 2004/48 sąd odsyłający przywołuje motywy 26 i 28, a także art. 13 w przedmiocie odszkodowania za naruszenie praw własności intelektualnej. Ze względu na

[1] Język oryginału: włoski.

[2] Dyrektywa 2004/48/CE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. 2004, L 157, s. 45).

ograniczenie objętości ograniczę się tutaj do odniesienia się do odpowiednich tekstów tych przepisów, zastrzegając sobie prawo do odniesienia się, w razie potrzeby, do ich treści w dalszej części niniejszej opinii.

B. Prawo bułgarskie

3. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wymienia art. 13, 119 i 127 Zakon za markite i geografskite oznacheniya (ustawy o znakach towarowych i oznaczeniach geograficznych; zwanej dalej „ZMGO") i art. 13, 76b i 81 Zakon za markite i geografskite oznacheniya (ustawy o znakach towarowych i oznaczeniach geograficznych, uchylonej, obowiązującej w dniu 22 czerwca 2016 r., zwanej dalej „ZMGO 2016"). W szczególności art. 127 ust. 1 ZMGO i art. 81 ust. 1 ZMGO 2016 przewidują, że karę administracyjną wymierza się osobie wykorzystującej w działalności gospodarczej towary lub usługi oznaczone znakiem towarowym identycznym z zarejestrowanym znakiem towarowym lub podobnym do niego bez zgody jego właściciela.

4. Sąd odsyłający przytacza również art. 55, 66 i 172b Nakazatelen kodeks (kodeksu karnego; zwanego dalej „NK") oraz art. 84–88 i 247c Nakazatelno-protsesualen kodeks (kodeksu postępowania karnego; zwanego dalej „NPK"). Dla potrzeb niniejszej sprawy szczególnie znaczenie ma art. 172b NK, o następującej treść, którą warto już teraz przytoczyć:

„(1) Kto bez zgody właściciela wyłącznego prawa wykorzystuje w działalności gospodarczej znak towarowy, wzór przemysłowy, gatunek rośliny lub zwierzęcia stanowiący przedmiot tego wyłącznego prawa lub wykorzystuje oznaczenie geograficzne lub jego imitację bez podstawy prawnej, podlega karze pozbawienia wolności do pięciu lat i grzywnie w wysokości do 5000 lewów bułgarskich (BGN).

(2) Jeśli czyn określony w ust. 1 został popełniony powtórnie lub wyrządzono istotne szkodliwe skutki, wymierza się karę pozbawienia wolności w wymiarze od pięciu do ośmiu lat i grzywnę w wysokości od 5000 do 8000 BGN.

(3) Przedmiot przestępstwa, niezależnie od tego, czyją jest własnością, podlega przepadkowi na rzecz państwa, a następnie zniszczeniu".

II. Postępowanie główne i postępowanie przed Trybunałem

5. Oskarżona, G. ST. T., prowadząca jednoosobową działalność gospodarczą, została oskarżona o popełnienie w 2016 r. szeregu przestępstw naruszenia praw do zarejestrowanych znaków towarowych, poprzez oferowanie do sprzedaży odzieży, na której umieszczono, bez zgody właściciela odpowiedniego prawa, oznaczenia podobne do takich znaków towarowych, o łącznej wartości 1 404 590 BGN w przypadku towarów oryginalnych i 80 201 BGN w przypadku towarów stanowiących imitację. Przedmiotowe produkty, zajęte w obiekcie handlowym, w którym zostały wystawione na sprzedaż, uległy przepadkowi, a następnie zostały zniszczone.

6. Sąd odsyłający podkreśla przede wszystkim, że w ramach zakresu uznania przyznanego w motywie 28 dyrektywy 2004/48 zostały wprowadzone w Republice Bułgarii przestępstwa, o których mowa w art. 172b ust. 1 i 2 NK, funkcjonujące równolegle względem naruszenia administracyjnego obecnie przewidzianego przez art. 81 ust. 1 ZMGO 2016. Sąd ten zauważa zasadniczo, że sytuacja stanowiąca przestępstwo, o której mowa w art. 172b ust. 2 NK, wymaga

dokonania oceny rozmiaru szkody wyrządzonej właścicielowi prawa. W tym celu orzecznictwo krajowe odwołuje się do nieprzewidzianego w dyrektywie 2004/48 domniemania, zgodnie z którym szkoda wynikająca z tego przestępstwa odpowiadałaby równowartości towarów według cen detalicznych wytworzonych zgodnie z prawem towarów, identycznych z towarami stanowiącymi przedmiot naruszenia lub podobnych do nich. Ponadto szkoda ta wykluczałaby zarówno utracone korzyści, jak i szkodę niemajątkową (moralną). W takich okolicznościach rzeczony sąd odsyłający zastanawia się, czy bułgarskie ustawodawstwo jest zgodne z dyrektywą 2004/48.

7. Po drugie, po ustaleniu, że przestępstwo, o którym mowa w art. 172b NK oraz naruszenie administracyjne przewidziane przez ZMGO wchodzą w zakres stosowania prawa Unii jako przepisy ustanawiające sankcje mające zastosowanie do stosunków prawnych podlegających prawu Unii, sąd odsyłający zastanawia się, czy ustawodawstwo bułgarskie, które obejmuje takie samo zachowanie znamionami naruszenia administracyjnego i znamionami przestępstwa, jest zgodne z art. 49 ust. 1 karty, nie przewidując jasnego i dokładnego kryterium rozgraniczającego.

8. Wreszcie sąd ten zastanawia się, czy kara pozbawienia wolności przewidziana w art. 172b ust. 2 NK, o wyjątkowo wysokim dolnym progu i górnym progu, którego także nie można uznać za niski, zachowuje zasadę proporcjonalności określoną w art. 49 ust. 3 karty, również w świetle okoliczności, że konkretne możliwości obniżenia kary są bardzo ograniczone.

9. W takim kontekście Rayonen sad Nesebar (sąd rejonowy w Nesebyrze) zawiesił postępowanie i przedłożył Trybunałowi następującej pytania prejudycjalne:

„Czy ustawodawstwo i orzecznictwo, zgodnie z którymi wyrządzone właścicielowi szkody są częścią znamion przestępstw określonych w art. 172b ust. 1 i ust. 2 Nakazatelen kodeks [(kodeksu karnego)], są zgodne ze standardami dotyczącymi szkód wynikających z niezgodnego z prawem wykonywania praw własności intelektualnej ustanowionymi w dyrektywie 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej?

Na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze: Czy ustanowiony w orzecznictwie w Republice Bułgarii oparty na domniemaniu mechanizm określania szkód – w wysokości wartości oferowanych do sprzedaży towarów obliczonej po cenach detalicznych wytworzonych zgodnie z prawem towarów – jest zgodny ze standardami określonymi w dyrektywie 2004/48/WE?

Czy ustawodawstwo, w którym brakuje rozróżnienia między naruszeniem administracyjnym (art. 127 ust. 1 ówcześnie obowiązującego ZMGO i art. 81 ust. 1 obowiązującego w 2016 r. ZMGO) a przestępstwem określonym w 172b ust. 1 NK i, na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze, również przestępstwem określonym w 172b ust. 2 NK, jest zgodne ze wskazaną w art. 49 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej zasadą ustawowej określoności czynów zabronionych?

Czy przewidziane w art. 172b ust. 2 NK kary – od 5 do 8 lat pozbawienia wolności i grzywny od 5000 do 8000 tysięcy BGN – są zgodne z ustanowioną w art. 49 ust. 3 karty zasadą, by ciężar nakładanych kar nie był nieproporcjonalnie surowy w stosunku do popełnionego przestępstwa?”.

10. Republika Austrii i Komisja Europejska przedstawiły uwagi na piśmie na podstawie art. 23 statutu Trybunału. W ramach środka organizacji postępowania Trybunał zwrócił się do zainteresowanych stron, zgodnie ze wspomnianym art. 23, z określonymi pytaniami wymagającymi odpowiedzi na piśmie dotyczącymi art. 49 i 51 karty. Republika Austrii i Komisja udzieliły odpowiedzi na te pytania.

11. Zgodnie z wnioskiem Trybunału niniejsza opinia będzie dotyczyć jedynie trzeciego i czwartego pytania prejudycjalnego.

III. Analiza

A. W przedmiocie właściwości Trybunału: uwagi wstępne

12. Właściwość Trybunału do udzielenia odpowiedzi na trzecie i czwarte pytanie prejudycjalne zależy od możliwości zastosowania karty w postępowaniu głównym. Możliwość ta uzależniona jest z kolei od tego, czy, zgodnie z wymogami art. 51 ust. 1 karty, który określa zakres jej stosowania, przy określaniu sankcji przewidzianych w art. 172b NK bułgarski ustawodawca stosował prawo Unii. Odpowiedź na to pytanie byłaby oczywiście twierdząca, gdyby uznać, podobnie jak sąd odsyłający, że art. 172b NK stanowi przepis karny przyjęty w ramach transpozycji dyrektywy 2004/48 do prawa bułgarskiego. Trybunał będzie musiał wypowiedzieć się w tej kwestii w ramach udzielania odpowiedzi na dwa pierwsze pytania prejudycjalne.

13. Niniejsze opinia, która, jak wspomniano, nie dotyczy tych kwestii, zamiast tego stawia sobie za cel zbadanie możliwości zastosowania karty pod innym kątem, a zatem wychodzi z założenia, że Trybunał orzeka w ten sposób, że przepisy karne, których zgodność z dyrektywą 2004/48 sąd odsyłający zamierza ocenić, wykraczają poza zakres stosowania tej ostatniej. Dokładniej rzecz ujmując, poniżej zbadam, czy stosowanie karty, a tym samym właściwość Trybunału do udzielenia odpowiedzi na te pytania, mogą wynikać z okoliczności, że rozpatrywane przepisy prawa krajowego realizują zobowiązanie przyjęte w ramach umowy międzynarodowej zawartej przez Unię.

1. Stosowanie karty w przypadku wykonywania przez państwa członkowskie międzynarodowych zobowiązań prawnych Unii

14. Zgodnie z art. 51 ust. 1 karty postanowienia tej ostatniej mają zastosowanie do państw członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii. Na mocy jej art. 51 ust. 2 karta nie rozszerza zakresu zastosowania prawa Unii poza kompetencje Unii, nie ustanawia nowych kompetencji ani zadań Unii, ani też nie zmienia kompetencji i zadań określonych w traktatach.

15. Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że prawa podstawowe gwarantowane w karcie mają zastosowanie we wszystkich sytuacjach podlegających prawu Unii, ale nie poza takimi sytuacjami [3]. Prawa te muszą zatem być przestrzegane w szczególności wówczas, gdy przepisy krajowe wchodzą w zakres stosowania tego prawa [4]. W takim przypadku Trybunał, rozpatrując

[3] Zobacz wyrok z dnia 5 maja 2022 r., BPC Lux 2 i in. (C-83/20, EU:C:2022:346, pkt 26).

[4] Zobacz wyrok z dnia 21 maja 2019 r., Komisja/Węgry (Prawo użytkowania gruntów rolnych) (C-235/17, EU:C:2019:432, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo).

pytanie prejudycjalne, powinien udzielić wszelkich wyjaśnień interpretacyjnych koniecznych do oceny przez sąd krajowy zgodności tych przepisów z prawami podstawowymi, których ochronę zapewnia [5].

16. Jak podkreślił rzecznik generalny H. Saugmandsgaard Øe w swojej opinii w sprawie Komisja/Węgry (Prawo użytkowania gruntów rolnych) [6], z orzecznictwa Trybunału wynika, że sytuacje, w których państwa członkowskie są związane prawami podstawowymi uznanymi w unijnym porządku prawnym, można podzielić na co najmniej dwie kategorie.

17. Z jednej strony owe prawa podstawowe są wiążące dla państw członkowskich, gdy *wykonują* one przepisy prawa Unii, niezależnie od tego, czy są one zawarte w traktacie [7], w rozporządzeniach [8], w dyrektywach [9], w decyzjach ramowych [10], czy nawet w nietypowych aktach prawnych, które swoją podstawę prawną znajdują w przepisach unijnych i stanowią część jej prawa [11].

18. Z drugiej strony prawa podstawowe uznane w porządku prawnym Unii mają zastosowanie wtedy, gdy państwo członkowskie *stosuje odstępstwo* od prawa Unii w drodze przepisu prawa krajowego i powołuje się na dopuszczone przez to prawo uzasadnienie w celu obrony rzeczonego przepisu. W tym względzie Trybunał wyjaśnił, na podstawie tego, co zostało już stwierdzone w wyroku w sprawie ERT [12] przed wejściem w życie karty, że „stosowanie prawa Unii" w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty stanowi również korzystanie przez państwo członkowskie z wyjątków przewidzianych w tym prawie w celu uzasadnienia ograniczenia podstawowej swobody zagwarantowanej traktatem, nawet jeśli przedmiotowe przepisy same w sobie nie mają na celu wykonania przepisu prawa Unii [13].

19. Dychotomia ta nie obejmuje jednak wszystkich sytuacji, w których ma zastosowanie karta. Wynika to już jasno z wyroku z dnia 26 lutego 2013 r., Åkerberg Fransson [14]. W wyroku tym omawiane środki krajowe, które przewidywały stosowanie dodatkowych zobowiązań podatkowych i wszczęcie postępowań karnoskarbowych w celu ukarania oszustw dotyczących VAT, nie mieściły się dokładnie w żadnej z dwóch wskazanych powyżej kategorii. Trybunał orzekł jednak, że środki te stanowiły stosowanie prawa Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty, podkreślając fakt, że miały one na celu ukaranie naruszeń przepisów zawartych w dyrektywach Unii w przedmiocie VAT, a tym samym wypełnienie nałożonego na państwa członkowskie w traktatach obowiązku skutecznego karania działań mogących naruszać interesy finansowe Unii.

5 Zobacz wyrok z dnia 5 maja 2022 r., BPC Lux 2 i in. (C-83/20, EU:C:2022:346, pkt 26).

6 C-235/17, EU:C:2018:971, pkt 71 i nast.

7 Zobacz wyrok z dnia 5 grudnia 2017 r., M.A.S. i M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936).

8 Zobacz wyrok z dnia 24 marca 1994 r., Bostock (C-2/92, EU:C:1994:116).

9 Zobacz wyrok z dnia 10 lipca 2003 r., Booker Aquaculture i Hydro Seafood (C-20/00 i C-64/00, EU:C:2003:397).

10 Zobacz wyrok z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru (C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).

11 Zobacz wyrok z dnia 5 maja 2022 r., BPC Lux 2 i in. (C-83/20, EU:C:2022:346).

12 Zobacz wyrok z dnia 18 czerwca 1991 r., ERT (C-260/89, EU:C:1991:254).

13 Zobacz podobnie wyrok z dnia 21 maja 2019 r., Komisja/Węgry (Prawo użytkowania gruntów rolnych) (C-235/17, EU:C:2019:432, pkt 65 i przytoczone tam orzecznictwo). Przedmiotem tej sprawy była skarga o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, w której Komisja po raz pierwszy zwróciła się do Trybunału o ustalenie autonomicznego naruszenia postanowienia karty przez dane państwo członkowskie. Zakwestionowane węgierskie przepisy prawa stanowiły ograniczenie w swobodnym przepływie kapitału i, aby uzasadnić to ograniczenie, Węgry powołały się na istnienie nadrzędnych względów interesu ogólnego, jak również na względy, o których mowa w art. 65 TFUE. Trybunał orzekł, że w takich okolicznościach zgodność rzeczonych przepisów prawa z prawem Unii musiała zostać zbadana w świetle *zarówno wyjątków przewidzianych w traktacie* i orzecznictwie Trybunału, *jak i praw podstawowych zagwarantowanych w karcie*, w związku z czym przystąpił do łącznego zbadania odrębnych zarzutów podniesionych przez Komisję. Pragnę zauważyć, że w swojej opinii w tej sprawie (C-235/17, EU:C:2018:971) rzecznik generalny H. Saugmandsgaard Øe zasugerował, aby Trybunał odrzucił zarzut Komisji oparty niezależnie na karcie.

14 C-617/10, EU:C:2013:105 (zwany dalej „wyrokiem Åkerberg Fransson").

20. Spektrum sytuacji wchodzących w zakres stosowania prawa Unii i stanowiących podstawę do stosowanie karty jest zatem szerszy i nie jest jasno ani wyczerpująco zdefiniowany. Obejmuje ono ogólnie wszystkie sytuacje, w których prawo Unii nakłada na państwa członkowskie szczególne obowiązki lub w których zastosowanie ma przepis prawa Unii. Płynne są również kryteria dokonania konkretnej oceny, czy ma miejsce sytuacja „stosowania prawa Unii" w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty. Trybunał wyjaśnił, że w tym celu należy między innymi zbadać, czy omawiane uregulowanie krajowe „ma na celu wykonanie przepisu prawa Unii, jaki jest charakter tego uregulowania oraz czy zmierza ono ku realizacji celów innych niż te objęte prawem Unii, nawet jeżeli może ono w sposób pośredni wpływać na to ostatnie, a także czy istnieją przepisy prawa Unii regulujące daną dziedzinę w sposób szczególny lub mogące mieć dla niej znaczenie"[15]. Pomimo tej płynności cel oceny jest jasny i polega na zagwarantowaniu stosowania praw podstawowych ustanowionych w karcie we wszystkich przypadkach, w których zastosowanie ma prawo Unii. Jak potwierdził Trybunał w pkt 21 wyroku Åkerberg Fransson, faktycznie „nie mogą występować sytuacje podlegające prawu Unii, w których nie miałyby zastosowania prawa podstawowe zagwarantowane w karcie".

21. W niedawnym wyroku z dnia 6 października 2020 r., Komisja/Węgry (Szkolnictwo wyższe)[16] Trybunał, orzekający w składzie wielkiej izby, dodał ważny element do przywołanego wyżej orzecznictwa. Przedmiotem sprawy, w której wydano to orzeczenie, było postępowanie w sprawie o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, w którym Komisja zarzuciła Węgrom, oprócz naruszenia art. XVII Układu ogólnego w sprawie handlu usługami (General Agreement on Trade in Services; zwanego dalej „GATS")[17] i naruszenia obowiązków ciążących na tym państwie członkowskim na mocy art. 16 dyrektywy 2006/123[18], także odrębne i autonomiczne naruszenie art. 13, art. 14 ust. 3 i art. 16 karty, odnoszących się do wolności akademickiej, wolności tworzenia placówek edukacyjnych oraz wolności prowadzenia działalności gospodarczej[19].

22. W wyroku tym Trybunał przede wszystkim przypomniał swoje utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym umowa międzynarodowa zawarta przez Unię stanowi od chwili jej wejścia w życie integralną część prawa Unii[20]. W dalszej kolejności potwierdził on, że zgodnie z porozumieniem ustanawiającym WTO, podpisanym przez Unię, a następnie przez nią zatwierdzonym w dniu 22 grudnia 1994 r.[21], GATS stanowi część prawa Unii[22]. W pkt 213 doszedł on w konsekwencji do wniosku, że „gdy państwa członkowskie wykonują obowiązki wynikające z tego układu […], stosują one prawo Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty".

15 Zobacz wyrok z dnia 5 maja 2022 r., BPC Lux 2 i in. (C-83/20, EU:C:2022:346, pkt 27).

16 C-66/18, EU:C:2020:792 (zwany dalej „wyrokiem Komisja/Węgry").

17 GATS jest ujęty w załączniku 1 B do porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzonego w Marrakeszu i zatwierdzonego decyzją Rady 94/800/WE z dnia 22 grudnia 1994 r. dotyczącą zawarcia w imieniu Wspólnoty Europejskiej, w dziedzinach wchodzących w zakres jej kompetencji, porozumień będących wynikiem negocjacji wielostronnych w ramach rundy urugwajskiej (1986–1994) (Dz.U. 1994, L 336, s. 1) (zwanego dalej „porozumieniem ustanawiającym WTO").

18 Dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym (Dz.U. 2006, L 376, s. 36).

19 Zakwestionowane przez Komisję ustawodawstwo krajowe nakładało na zagraniczne placówki oświatowe mające siedzibę poza Europejskim Obszarem Gospodarczym (EOG), jako warunek świadczenia usług edukacyjnych na Węgrzech, obowiązek zawarcia umowy międzynarodowej między tym państwem członkowskim a państwem pochodzenia, jak również obowiązek, aby instytucje te prowadziły kształcenie wyższe w państwie ich pochodzenia.

20 Zobacz pkt 69 wyroku Komisja/Węgry.

21 Zobacz decyzja 94/800. Porozumienie WTO weszło w życie w dniu 1 stycznia 1995 r.

22 Wyrok Komisja/Węgry, pkt 70, 71.

23. Chociaż Trybunał nie odniósł się do żadnego precedensu, ze struktury wyroku wynika, że logika leżąca u podstaw tego wniosku jest tą, o której mowa w pkt 19 i 20 niniejszej opinii [23]. W oparciu o tę logikę stosowanie praw podstawowych zagwarantowanych w karcie jest uzasadnione w sytuacji takiej jak ta, o której mowa w pkt 213 wyroku Komisja/Węgry, ponieważ wypełniając na gruncie krajowym zobowiązania międzynarodowe Unii, państwa członkowskie wykonują zobowiązanie względem Unii, stosując przepisy prawa, które stanowią integralną część prawa unijnego, tak że zastosowanie karty gwarantuje, że owe państwa członkowskie nie naruszają praw podstawowych Unii, gdy działają w charakterze jej „przedstawicieli" [24]. Z drugiej strony obowiązek wykonywania przez państwa członkowskie umów zawartych przez Unię wynika z traktatu, który w art. 216 ust. 2 TFUE stanowi, że umowy takie są wiążące dla państw członkowskich.

24. Wniosek, do którego doszedł Trybunał w pkt 213 wyroku w sprawie Komisja/Węgry, ma zatem, w drodze analogii, szczególnie szerokie możliwości zastosowania, które wykraczają poza granice sprawy, której dotyczył. Nie sądzę bowiem, aby można było wywnioskować z kontekstu sprawy, w której zapadł ten wyrok, a w szczególności z okoliczności, że dotyczyła ona naruszenia zobowiązania wynikającego z umowy zawartej przez Unię, że zamiarem Trybunału było ograniczenie tego wniosku jedynie do przypadków, w których dany środek krajowy może podważyć międzynarodową odpowiedzialność tej ostatniej. Moim zdaniem takiej restrykcyjnej wykładni sprzeciwiają się zarówno brzmienie tego punktu, jak i przesłanki, z których wynika zastosowanie karty w tym przypadku – a mianowicie włączenie GATS do prawa Unii – jak również logika leżąca u podstaw tego zastosowania, o którym mowa powyżej.

25. W tym względzie wskazuję, że rozumowanie podobne do tego, jakiego dokonał Trybunał w wyroku Komisja/Węgry celem, w tym przypadku, uzasadnienia zastosowania ogólnych zasad prawa Unii, można znaleźć w wyroku z dnia 24 lutego 2022 r., Agenzia delle dogane e dei monopoli i Ministero dell'Economia e delle Finanze [25]. W sprawie, w której wydano ten wyrok sąd odsyłający zastanawiał się nad proporcjonalnością uregulowania krajowego, które w przypadku sprzedaży wyrobów tytoniowych nieletnim przewidywało połączenie sankcji finansowo-administracyjnej oraz dodatkowej sankcji administracyjnej, polegającej na czasowym zawieszeniu zezwolenia na sprzedaż wyrobów tytoniowych. W pierwszej kolejności Trybunał stwierdził brak możliwości zastosowania przepisów prawa Unii, o wykładnię których zwrócił się sąd odsyłający, w sytuacji będącej przedmiotem postępowania głównego [26]. Następnie, powołując się na pkt 69 wyroku Komisja/Węgry oraz orzecznictwo, zgodnie z którym umowa międzynarodowa zawarta przez Unię stanowi, od chwili jej wejścia w życie, integralną część prawa Unii, uznał on, że przepis prawa krajowego będący przedmiotem postępowania krajowego powinien być oceniany w świetle wymogów wprowadzonych w art. 16 Ramowej konwencji antytytoniowej Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), podpisanej w Genewie w dniu 21 maja 2003 r. (WHO Framework Convention on Tobacco Control; zwanej dalej „konwencją

[23] Zobacz pkt 19 niniejszej opinii. Orzecznictwo, które ma swoje źródło w wyroku w sprawie ERT, należącym do drugiej z tych kategorii – zob. pkt 20 niniejszej opinii – w rzeczywistości jest wyraźnie przywołane w pkt 214 wyroku Komisja/Węgry na poparcie odrębnego uzasadnienia zastosowania w odnośnej sprawie praw podstawowych zagwarantowanych w karcie.

[24] Zobacz podobnie opinia rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie Komisja/Węgry (Szkolnictwo wyższe) (C-66/18, EU:C:2020:172, pkt 128).

[25] C-452/20, EU:C:2022:111 (zwany dalej wyrokiem „Agenzia delle dogane e dei monopoli i Ministero dell'Economia e delle Finanze").

[26] Chodziło o art. 5 TUE i o art. 23 ust. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/40/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich w sprawie produkcji, prezentowania i sprzedaży wyrobów tytoniowych i powiązanych wyrobów oraz uchylającej dyrektywę 2001/37/WE (Dz.U. 2014, L 127, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2015, L 150, s. 24). W odniesieniu do tej dyrektywy Trybunał orzekł, że nie dokonała ona harmonizacji aspektów sprzedaży wyrobów tytoniowych, które dotyczą sprzedaży tych wyrobów małoletnim (zob. pkt 24–27).

antytytoniową”)[27], a w szczególności jej ust. 1, zgodnie z którym każda strona konwencji antytytoniowej „przyjmie i wprowadzi w życie, na odpowiednim szczeblu rządowym, skuteczne środki ustawodawcze, wykonawcze, administracyjne lub inne, zakazujące sprzedaży wyrobów tytoniowych osobom poniżej wieku określonego w przepisach prawa wewnętrznego, prawa krajowego lub osobom poniżej 18 roku życia”. Trybunał wreszcie wyjaśnił, że „w zakresie, w jakim konwencja antytytoniowa stanowi integralną część prawa Unii, jej stosowanie musi być zgodne z zasadą proporcjonalności jako ogólną zasadą prawa Unii”[28]. Innymi słowy, Trybunał uznał, że wykonanie przez państwa członkowskie zobowiązań podjętych na podstawie konwencji antytytoniowej stanowiło przypadek „stosowania prawa Unii”, który powoduje zastosowanie ogólnych zasad tego prawa.

26. To właśnie w świetle powyższych zasad należy ocenić możliwość zastosowania karty do sytuacji rozpatrywanej w postępowaniu głównym.

2. W kwestii stosowania karty do sytuacji rozpatrywanej w postępowaniu głównym

27. Sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z pytaniem o wykładnię art. 49 karty w celu dokonania oceny zgodności z tym postanowieniem przepisów prawa bułgarskiego penalizujących naruszenie prawa do zarejestrowanego znaku towarowego. Sąd ten wychodzi z założenia, że sytuacja będąca przedmiotem postępowania głównego jest objęta zakresem stosowania prawa Unii, ponieważ przestępstwa, o których mowa w art. 172b ust. 1 i 2 NK, oraz wykroczenia administracyjne przewidziane w ZMGO i ZMGO 2016 dotyczą „stosunków prawnych uregulowanych w prawie unijnym”.

28. W tym zakresie przypominam, że celem porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej, ujętego w załączniku 1 C do porozumienia ustanawiającego WTO (zwanego dalej „porozumieniem TRIPS”) jest, między innymi, ustanowienie minimalnych wielostronnych standardów w celu zwalczania naruszeń i osiągnięcie faktycznej harmonizacji środków i procedur mających na celu przestrzeganie praw własności intelektualnej[29]. Zgodnie z jego art. 61 „[c]złonkowie ustanowią procedury karne i kary, które będą stosowane przynajmniej w przypadkach umyślnego podrabiania znaku towarowego […]. Dostępne środki zaradcze będą obejmowały uwięzienie albo kary pieniężne wystarczające dla odstraszenia, zgodnie z wymiarem kar stosowanych za przestępstwa o odpowiadającym im ciężarze. W stosownych przypadkach dostępne środki zaradcze będą obejmowały także konfiskatę, przepadek i zniszczenie towarów stanowiących naruszenie […]”. Chociaż sąd odsyłający nie odniósł się do tego porozumienia, ustanawia ono konkretne obowiązki dotyczące postępowania karnego i sankcji karnych. Chociaż nie wskazuje ono określonego poziomu sankcji, wymaga jednak wprowadzenia określonych rodzajów sankcji. Zawarte w motywie 28 dyrektywy 2004/48 odesłanie do sankcji karnych jako „środk[a] zapewniając[ego] stosowanie prawa własności intelektualnej” należy traktować jako dorozumiane odniesienie do tych zobowiązań, które jednak dyrektywa wyraźnie zastrzega[30].

[27] Zobacz wyrok Agenzia delle dogane e dei monopoli i Ministero dell’Economia e delle Finanze, pkt 19–32. Konwencja antytytoniowa została zatwierdzona w imieniu Unii decyzją Rady 2004/513/WE z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie zawarcia Ramowej konwencji antytytoniowej Światowej Organizacji Zdrowia (Dz.U. 2004, L 213, s. 8).

[28] Zobacz pkt 33 wyroku Agenzia delle dogane e dei monopoli i Ministero dell’Economia e delle Finanze.

[29] Zobacz podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Daiichi Sankyo i Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520, pkt 58).

[30] Zobacz art. 2 ust. 3 lit. b).

29. Trybunał uznał już w przeszłości, że porozumienie TRIPS, podobnie jak GATS, stanowi integralną część unijnego porządku prawnego [31] i dlatego ma zastosowanie w jego zakresie, chociaż jego postanowienia są pozbawione skutku bezpośredniego i nie mogą przyznawać osobom prywatnym praw, na które osoby te mogłyby powoływać się bezpośrednio przed sądem w oparciu o prawo Unii [32]. Ponadto porozumienie to wchodzi w zakres pojęcia „handlowych aspektów własności intelektualnej", o którym mowa w art. 207 ust. 1 TFUE, a zatem od wejścia w życie traktatu FUE – w zakres wyłącznej kompetencji zewnętrznej Unii w dziedzinie wspólnej polityki handlowej [33].

30. Przez analogię do rozumowania przeprowadzonego przez Trybunał w pkt 213 wyroku Komisja/Węgry wynika z tego, że gdy państwa członkowskie wypełniają zobowiązania wynikające z porozumienia TRIPS, w tym zobowiązania wynikające z art. 61 tego porozumienia, to stosują one prawo Unii, w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty. W zakresie, w jakim przestępstwa, o których mowa w art. 172b ust. 1 i 2 NK stanowią wykonywanie zobowiązań wynikających z art. 61 porozumienia TRIPS, karta miałaby zastosowanie do sytuacji rozpatrywanej w postępowaniu głównym.

31. Wbrew temu, co twierdzi rząd austriacki, nie wyklucza takiego wniosku okoliczność, że autorzy traktatów przyznali Unii w dziedzinie prawa karnego jedynie ograniczone uprawnienia [34], a zatem że co do zasady ustawodawstwo karne objęte jest kompetencją państw członkowskich [35].

32. Z tego samego orzecznictwa wynika bowiem z jednej strony, że uprawnienie takie musi być w każdym wypadku wykonywane nie tylko z poszanowaniem zagwarantowanych prawem Unii swobód podstawowych, ale także całokształtu prawa Unii, w szczególności – prawa pierwotnego [36]. Nawet wtedy, gdy działają one w dziedzinach wchodzących w zakres ich kompetencji, państwa członkowskie mają zatem obowiązek dotrzymywać wynikających dla nich z prawa Unii zobowiązań [37]. Z drugiej strony Trybunał potwierdził już w przeszłości, że sam fakt, że, co do zasady, ustawodawstwo karne, podobnie jak przepisy postępowania karnego, nie wchodzą w zakres kompetencji Unii [38], nie stoi na przeszkodzie temu, aby prawodawca Unii, w przypadku gdy stosowanie przez właściwe władze krajowe skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających sankcji karnych stanowi działanie niezbędne w celu zapewnienia pełnej skuteczności polityki Unii lub prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego, podjął środki z zakresu prawa karnego państw członkowskich [39]. Kompetencja ta jest obecnie wyraźnie określona w art. 83 ust. 2 TFUE. Wynika z tego, że prawodawca unijny jest, na warunkach przewidzianych w tym postanowieniu, właściwy do przyjmowania środków harmonizujących w sprawach karnych, w zakresie określania minimalnych norm dotyczących definicji przestępstw i sankcji niezbędnych do zagwarantowania pełnej skuteczności wydanych przez niego przepisów

[31] Zobacz wyrok z dnia 15 marca 2012 r., SCF Consorzio Fonografici (C-135/10, EU:C:2012:140, pkt 39, 40). Zobacz także wyrok z dnia 13 listopada 2018 r., Levola Hengelo (C-310/17, EU:C:2018:899, pkt 39).

[32] Zobacz wyrok z dnia 15 marca 2012 r., SCF Consorzio Fonografici (C-135/10, EU:C:2012:140, pkt 46).

[33] Zobacz wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Daiichi Sankyo i Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520, pkt 45–60).

[34] Zobacz wyrok z dnia 26 lutego 2019 r., Rimšēvičs i EBC/Łotwa (C-202/18 i C-238/18, EU:C:2019:139, pkt 57).

[35] Zobacz wyrok z dnia 17 grudnia 2020 r., Generalstaatsanwaltschaft Berlin i in. (Ekstradycja na Ukrainę) (C-398/19, EU:C:2020:1032, pkt 65).

[36] Zobacz wyrok z dnia 26 lutego 2019 r., Rimšēvičs i EBC/Łotwa (C-202/18 i C-238/18, EU:C:2019:139, pkt 57).

[37] Zobacz podobnie wyrok z dnia 22 lutego 2022 r., RS (Skutki orzeczeń sądu konstytucyjnego) (C-430/21, EU:C:2022:99, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

[38] Zobacz wyroki: z dnia 11 listopada 1981 r., Casati (203/80, Zb.Orz. s. 2595, pkt 27); z dnia 16 czerwca 1998 r., Lemmens (C-226/97, Zb.Orz. s. I-3711, pkt 19).

[39] Zobacz podobnie wyrok z dnia 13 września 2005 r., Komisja/Rada (C-176/03, EU:C:2005:542, pkt 48), chociaż, w wyroku z dnia 23 października 2007 r., Komisja/Rada (C-440/05, EU:C:2007:625, pkt 70), Trybunał wykluczył kompetencję Wspólnoty Europejskiej jeżeli chodzi o z kolei określenie rodzaju i wysokości obowiązujących sankcji karnych.

w dziedzinie ochrony własności intelektualnej, która to ochrona jest ponadto ustanowiona przez w art. 17 ust. 2 karty. Zakres obowiązku państw członkowskich wynikającego z art. 61 porozumienia TRIPS i obejmującego ustanowienie procedur karnych i kar, które będą stosowane przynajmniej w przypadkach umyślnego podrabiania znaku towarowego, nie wykracza poza zakres kompetencji przewidzianej w art. 83 ust. 2 TFUE.

33. Co prawda, jak podkreślił rząd austriacki, zgodnie z art. 4 ust. 2 lit. j) TFUE jest to kompetencja dzielona z państwami członkowskimi, którą, zgodnie z art. 2 ust. 2 TFUE, te ostatnie wykonują „w zakresie, w jakim Unia nie wykonała swojej kompetencji". Unia nie przyjęła natomiast przepisów harmonizujących w zakresie kar i postępowań karnych za naruszenie praw własności intelektualnej [40]. Jak zauważył również rząd austriacki, Trybunał wyjaśnił, że sam fakt, że środek krajowy należy do dziedziny, w której Unia posiada kompetencje, nie może włączyć go w zakres stosowania prawa Unii, a tym samym prowadzić do możliwości stosowania karty [41]. Wreszcie z utrwalonego orzecznictwa, którego początki sięgają wyroku z dnia 26 października 1982 r., Kupferberg, na który również powołuje się rząd austriacki, wynika, że środki niezbędne do wykonania postanowień umowy zawartej przez Unię muszą być podejmowane w oparciu o aktualny stan prawa unijnego w dziedzinach objętych umową, czasem przez instytucje Unii, czasem przez państwa członkowskie [42].

34. Jednakże o ile Unia nadal może stanowić prawo, z jednej strony w zakresie własności intelektualnej na podstawie kompetencji należących do dziedziny rynku wewnętrznego, zgodnie z zasadami dotyczącymi dostępności, zakresu i korzystania z praw własności intelektualnej zawartych w porozumieniu TRIPS [43], zaś z drugiej strony, na mocy art. 83 ust. 2 TFUE w sprawach karnych, w celu zapewnienia skuteczności zasad ochrony tych praw, o tyle harmonizacja ochrony własności intelektualnej w skali światowej osiągnięta dzięki temu porozumieniu [44], w tym w zakresie walki z podrabianiem, wiąże, co do zasady, każdego z członków WTO i należy do porządku prawnego Unii niezależnie od aktów harmonizacji wewnętrznej, tak że wykonywanie zobowiązań przyjętych w rzeczonych umowach, nawet jeśli jest realizowane przez państwa członkowskie w ramach wykonywania ich kompetencji, wchodzi w zakres stosowania prawa Unii.

35. Z drugiej strony już w wyroku Kupferberg Trybunał stwierdził, że „zapewniając wykonanie zobowiązań wynikających z umowy zawartej przez instytucje wspólnotowe, państwa członkowskie wypełniają zobowiązanie nie tylko wobec zainteresowanego państwa trzeciego, ale także i przede wszystkim wobec Wspólnoty, która wzięła na siebie odpowiedzialność za prawidłowe wykonanie umowy", podkreślając „wspólnotowy charakter" przedmiotowych postanowień umownych [45]. Tymczasem pkt 213 wyroku Komisja/Węgry wydaje się być rozwinięciem tego orzecznictwa, które, choć niewątpliwie stanowi rozszerzoną wykładnię pojęcia „stosowania prawa Unii", o którym mowa w art. 51 ust. 1 karty, to jednak nie wykracza poza granice wyznaczone w tym postanowieniu. Nie uważam zatem, aby zakres wykładni tego pojęcia

[40] Przypominam, że w dniu 12 lipca 2005 r. Komisja przyjęła wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie środków prawa karnego mających na celu zapewnienie egzekwowania praw własności intelektualnej [COM(2005) 276, wersja ostateczna] zmieniony w dniu 26 kwietnia 2006 r. [COM(2006) 168, zwany dalej „zmienionym wnioskiem dotyczącym dyrektywy"]. Wniosek ten, oparty początkowo na art. 95 WE, a po wejściu w życie traktatu z Lizbony, na art. 83 ust. 2 TFUE, został wycofany w 2010 r. (Dz.U. 2010, C 252, s. 7).

[41] Zobacz wyrok z dnia 14 października 2021 r., INSS (Renta wdowia wynikająca ze związku partnerskiego) (C-244/20, niepublikowany, EU:C:2021:854, pkt 61).

[42] Zobacz wyrok z dnia 26 października 1982 r., Kupferberg (104/81, zwany dalej „wyrokiem Kupferberg", EU:C:1982:362, pkt 12).

[43] Zobacz wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Daiichi Sankyo i Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520, pkt 59).

[44] Zobacz podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Daiichi Sankyo i Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520, pkt 58).

[45] Zobacz wyrok Kupferberg, pkt 13, 14.

wynikający z tego punktu mógł być ograniczony, jak sugeruje rząd austriacki, jedynie do przypadków, w których chodzi o wykonanie postanowień umownych, które zaliczają się do już wykonywanych kompetencji Unii [46].

36. Przypominam również z jednej strony że w wyroku Komisja/Węgry, wobec argumentu opartego na braku kompetencji Unii w dziedzinie szkolnictwa wyższego, Trybunał odpowiedział, że skoro zobowiązania przyjęte w ramach GATS są częścią wspólnej polityki handlowej, to chociaż państwa członkowskie posiadają szerokie kompetencje w dziedzinie edukacji, zobowiązania te, w tym zobowiązania dotyczące liberalizacji handlu prywatnymi usługami edukacyjnymi, wchodzą w zakres wyłącznej kompetencji Unii [47]. Z drugiej strony pragnę zauważyć, że w wyroku Agenzia delle dogane e dei monopoli i Ministero dell'Economia e delle Finanze stosowanie konwencji antytytoniowej przez dane państwo członkowskie stało się podstawą stosowania ogólnych zasad prawa Unii nawet w sytuacji niewystępowania konkretnych przepisów harmonizujących na poziomie unijnym, nie tylko w odniesieniu do mających zastosowanie sankcji, ale także względem naruszonych przepisów prawa materialnego [48]. W tym względzie należy również zauważyć, że w przeciwieństwie do sprawy, w której zapadł ten wyrok, postępowanie karne przeciwko G. ST. T. oraz sankcje będące przedmiotem tego postępowania mają na celu zwalczanie naruszeń wyłącznych praw wynikających z zarejestrowanego znaku towarowego, których zakres należy do obszaru będącego przedmiotem szeroko zakrojonej harmonizacji i regulacji na poziomie unijnym [49].

37. Wreszcie jeśli chodzi o argument, który rząd austriacki wywodzi z art. 207 ust. 6 TFUE, zgodnie z którym „wykonywanie uprawnień przyznanych niniejszym artykułem […] nie prowadzi do harmonizacji przepisów ustawowych lub wykonawczych państw członkowskich, jeżeli Traktaty wykluczają taką harmonizację", wystarczy zauważyć z jednej strony, że w sprawie Komisja/Węgry okoliczność, iż w odniesieniu do sektora edukacji art. 166 ust. 4 TFUE zawiera wyraźny zakaz harmonizacji, nie przeszkodziła Trybunałowi uznać, że karta znajduje zastosowanie ze względów przedstawionych w pkt 213 tego wyroku, a z drugiej strony, że możliwość zbliżenia przepisów ustawowych i wykonawczych państw członkowskich w sprawach karnych w celu zapewnienia skutecznej realizacji polityki Unii jest, jak było widać, wyraźnie przewidziana w art. 83 ust. 2 TFUE [50].

38. Na podstawie całości powyższych rozważań stwierdzam, że karta ma zastosowanie w sytuacji rozpatrywanej w postępowaniu głównym, jeżeli – i w zakresie, w jakim ma to miejsce – zachowanie inkryminowane w postępowaniu głównym i mające do niego zastosowanie sankcje są objęte zakresem stosowania art. 61 porozumienia TRIPS, czego sprawdzenie należy do sądu odsyłającego.

[46] Pragnę również zauważyć, że gdyby tak było, karta miałaby zastosowanie na mocy przepisów wykonawczych przyjętych przez Unię na mocy jej kompetencji wewnętrznej.

[47] Zobacz wyrok Komisja/Węgry, pkt 74. W oparciu o ten argument Węgry podnosiły zarzut braku właściwości Trybunału do rozpoznania odnośnej skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom.

[48] Jak wynika z tego wyroku, Trybunał wyraźnie uznał brak harmonizacji aspektów związanych ze sprzedażą wyrobów tytoniowych małoletnim.

[49] Zobacz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2436 z dnia 16 grudnia 2015 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.U. 2015, L 336, s. 1) i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1001 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie znaku towarowego Unii Europejskiej (Dz.U. 2017, L 154, s. 1).

[50] W tej kwestii zob. również opinia rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie Komisja/Rada (C-137/12, EU:C:2013:441, pkt 66, 67).

B. W przedmiocie trzeciego pytania prejudycjalnego

39. W trzecim pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający zasadniczo zwraca się do Trybunału z pytaniem, czy wskazana w art. 49 ust. 1 karty zasada ustawowej określoności czynów zabronionych i kar sprzeciwia się ustawodawstwu krajowemu, zgodnie z którym to samo zachowanie może stanowić wykroczenie administracyjne i czyn karalny, bez wyraźnego określenia granic między jednym a drugim, a zatem bez umożliwienia zainteresowanym osobom przewidzenia konsekwencji takich zachowań.

40. Wedle utrwalonego orzecznictwa, zgodnie z zasadą ustawowej określoności czynów zabronionych i kar, przepisy karne powinny spełniać określone wymogi dostępności i przewidywalności w odniesieniu zarówno do definicji przestępstwa, jak i określenia kary [51]. Zasada ta znajduje zastosowanie również do kumulacji postępowań i sankcji administracyjnych oraz karnych, a więc te same wymogi muszą być przestrzegane również w przypadku przepisów zezwalających na podwójne karanie [52]. Wprawdzie zasada ustawowej określoności czynów zabronionych i kar wymaga, aby prawo jasno określało naruszenia i grożące za nie kary, jednak warunek ten jest spełniony, jeżeli zainteresowany na podstawie treści przepisu i w razie potrzeby na podstawie wykładni dokonanej przez sądy jest w stanie określić, jakie działania i zaniechania grożą pociągnięciem go do odpowiedzialności karnej [53]. Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasady określoności prawa nie można interpretować w ten sposób, że zakazuje ona stopniowego uszczegóławiania zasad odpowiedzialności karnej w drodze wykładni orzeczniczej w poszczególnych sprawach, o ile rezultat tej wykładni był w rozsądny sposób przewidywalny w chwili, gdy dokonano naruszenia, w szczególności z uwagi na wykładnię przyjmowaną ówcześnie w orzecznictwie dotyczącym spornego przepisu prawnego [54].

41. Z postanowienia odsyłającego wynika, że G. ST. T. została oskarżona o jedno przestępstwo kwalifikowane, o którym mowa w art. 172b ust. 2 NK. Otóż, jak wskazuje sąd odsyłający, istnienie „poważnych szkodliwych skutków" jest jednym ze znamion tego przestępstwa i służy odróżnieniu go od wykroczenia administracyjnego, o którym mowa w art. 127 ust. 1 ZMGO.

42. Z postanowienia tego wynika ponadto, że w uchwale interpretacyjnej z 2013 r. [55] Varhoven kasatsionen sad (najwyższy sąd kasacyjny, Bułgaria) przyjął algorytm obliczania szkody poniesionej w wyniku czynu karalnego określonego w art. 172b – którego zgodność z dyrektywą 2004/48 jest kwestionowana przez sąd odsyłający w ramach dwóch pierwszych pytań prejudycjalnych – w celu, między innymi, udzielenia praktycznych wskazówek dotyczących prawidłowej kwalifikacji czynu karalnego przewidzianego w art. 172b NK oraz rozgraniczenia tego ostatniego względem wykroczeń administracyjnych.

43. W zakresie, w jakim z orzecznictwa przywołanego w pkt 42 niniejszej opinii wynika z jednej strony, że stopniowe wyjaśnianie przepisów w przedmiocie odpowiedzialności karnej w drodze wykładni sądowej samo w sobie nie jest niezgodne z zasadą ustawowej określoności czynów zabronionych i kar, zaś z drugiej, że nie może podważyć jasnego i precyzyjnego charakteru ustawodawstwa krajowego sama w sobie okoliczność, iż dokładne rozgraniczenie między wykroczeniem administracyjnym a czynem karalnym, jak również ewentualna kumulacja przewidzianych sankcji zależy od wykładni ogólnego pojęcia wymagającego szerokiej oceny

[51] Zobacz wyrok z dnia 11 czerwca 2020 r., JI (C-634/18, EU:C:2020:455, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).

[52] Zobacz wyrok z dnia 5 maja 2022 r., BV (C-570/20, EU:C:2022:348, pkt 37).

[53] Zobacz wyrok z dnia 5 maja 2022 r., BV (C-570/20, EU:C:2022:348, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

[54] Zobacz wyrok z dnia 5 maja 2022 r., BV (C-570/20, EU:C:2022:348, pkt 41).

[55] Zobacz wyrok z dnia 31 maja 2013 r. w sprawie nr 1/2013.

dokonywanej przez sądy krajowe [56], do sądu odsyłającego należy dokonanie oceny, czy pomimo wyżej wspomnianej uchwały interpretacyjnej Varhoven kasatsionen sad (najwyższego sądu kasacyjnego) nadal istnieje niejasność co do znamion wykroczenia administracyjnego, o którym mowa w art. 127 ZMGO, oraz znamion czynu karalnego, o którym mowa w art. 172b NK, mogąca powodować nieprzewidywalność zakresu odpowiedzialności karnej wynikającej z tego artykułu.

44. W mojej ocenie na trzecie pytanie prejudycjalne należy zatem odpowiedzieć w taki sposób, że w przypadku gdy prawo państwa członkowskiego przewiduje zastosowanie sankcji administracyjnych i karnych za naruszenie zarejestrowanego znaku towarowego, art. 49 ust. 1 karty wymaga jasnego określenia granic odpowiedzialności karnej. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie temu, aby dokładny zakres znamion przestępstwa przeciwko własności intelektualnej, służących do odróżnienia go od wykroczenia administracyjnego, został określony za pomocą wykładni sądowej, pod warunkiem że pozwoli ona zainteresowanym podmiotom na dokładnie ustalenie, jakie działania i zaniechania powodują ich odpowiedzialność karną.

C. W przedmiocie czwartego pytania prejudycjalnego

45. W czwartym pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający zasadniczo zwraca się z pytaniem, czy kara ustanowiona w art. 172b ust. 2 NK, a mianowicie kara pozbawienia wolności od 5 do 8 lat oraz grzywna od 5000 BGN do 8000 BGN, są zgodne z zasadą proporcjonalności określoną w art. 49 ust. 3 karty. Według tego sądu kara pozbawienia wolności, w szczególności jej dolny próg, jest „wyjątkowo wysoka”, biorąc pod uwagę również fakt, że przestępstwo jest popełniane wyłącznie poprzez sprzedaż przedmiotowych produktów. Precyzuje on również, że ze względu na wysokość kary możliwość jej obniżenia lub zawieszenia jej wykonania przez sąd jest nadzwyczaj ograniczona. Na koniec sąd odsyłający podkreśla, że zarówno kumulacja kary pozbawienia wolności z wysoką grzywną, jak i dodatkowy środek polegający na przepadku mienia będącego przedmiotem naruszenia i jego zniszczeniu, przyczyniają się do zwiększenia surowości wymierzonej łącznie sankcji.

46. Przede wszystkim przypominam, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w braku harmonizacji na poziomie Unii przepisów w dziedzinie mających zastosowanie sankcji państwa członkowskie zachowują kompetencję do dokonania wyboru sankcji, jakie uznają za odpowiednie. Jednakże, jak już wskazałem powyżej, państwa członkowskie są zobowiązane do wykonywania swoich kompetencji z poszanowaniem prawa Unii i jego ogólnych zasad, i w konsekwencji z poszanowaniem zasady proporcjonalności [57]. Tymczasem art. 61 porozumienia TRIPS ogranicza się do nakładania na członków WTO obowiązku przewidzenia sankcji karnych w odniesieniu do niektórych naruszeń praw własności intelektualnej oraz wskazania, że dostępne środki obejmują „uwięzienie albo kary pieniężne wystarczające dla odstraszenia zgodnie z wymiarem kar stosowanych za przestępstwa o odpowiadającym im ciężarze”. Ponadto, jak już zauważyłem, w tej materii na poziomie Unii nie miała miejsca żadna harmonizacja. Wynika z tego, że państwom członkowskim przysługuje w tym względzie szeroki zakres uznania, w szczególności w odniesieniu do wysokości stosowanych sankcji, przy czym ta swoboda uznania pozwala im, w szczególności, na dokonanie oceny ciężaru naruszenia na szczeblu krajowym i odpowiednie dostosowanie tych ostatnich.

[56] Zobacz podobnie wyrok z dnia 20 marca 2018 r., Garlsson Real Estate i in. (C-537/16, EU:C:2018:193, pkt 52, 53).

[57] Zobacz wyrok z dnia 11 lutego 2021 r., K.M. (Sankcje nałożone na kapitana statku) (C-77/20, EU:C:2021:112, pkt 36).

47. Przypominam następnie, że z utrwalonego orzecznictwa wynika, iż zasada proporcjonalności kar, o której mowa w art. 49 ust. 3 karty, wymaga, aby surowość nałożonych sankcji była adekwatna do wagi naruszeń, za które one grożą, w szczególności poprzez zapewnienie rzeczywiście odstraszającego skutku, bez wykraczania przy tym poza to, co jest niezbędne do realizacji uzasadnionych celów, którym ma służyć dane uregulowanie [58]. Trybunał wyjaśnił również, że zasada proporcjonalności wymaga, aby przy określaniu sankcji zostały uwzględnione indywidualne okoliczności danego przypadku [59]. Ostatecznie to do sądu krajowego, który jest wyłącznie właściwy do oceny stanu faktycznego i dokonania wykładni przepisów prawa krajowego, należy ustalenie, czy w toczącym się przed nim postępowaniu wymogi te zostały spełnione.

48. W niniejszej sprawie, jeśli chodzi przede wszystkim o charakter i wagę przestępstwa, z postanowienia odsyłającego wynika, że art. 172b NK ma na celu penalizację, między innymi, umyślnego naruszenia praw do znaku towarowego, czyli zachowania o określonej wadze, w odniesieniu do jakiego art. 61 porozumienia TRIPS wymaga karania w taki sposób, aby zapewnić wystarczający skutek odstraszający. Podrabianie produktów, stale nasilające się zjawisko, które od dawna ma wymiar międzynarodowy, stanowi poważne zagrożenie dla przedsiębiorstw i gospodarek krajowych, powodując znaczne reperkusje społeczne, a także stwarzając problemy w zakresie ochrony konsumentów, zwłaszcza gdy zagrożone jest zdrowie i bezpieczeństwo publiczne. Jest to również zjawisko, które wydaje się być w coraz większym stopniu powiązane z przestępczością zorganizowaną [60].

49. Jeśli chodzi, po pierwsze, o karę pozbawienia wolności przewidzianą w art. 172b ust. 2 NK, to jest ona ustalona na znacząco wysokim poziomie, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę dolną granicę takiej kary, która wynosi pięć lat [61], i w związku z tym może budzić uzasadnione wątpliwości co do jej proporcjonalności, w szczególności w sytuacji jej zastosowania do zachowania takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym opisanego przez sąd odsyłający. Należy jednak uwzględnić, że art. 172b ust. 2 NK ma zastosowanie w przypadku wystąpienia szczególnych okoliczności obciążających, które wydają się być związane z jednej strony, z powrotem do przestępstwa lub jego ciągłością, zaś z drugiej strony z wagą wyrządzonej szkody. W przypadku podstawowego przestępstwa art. 172b ust. 1 NK w rzeczywistości przewiduje niższy dolny próg, określony na trzy lata. Tymczasem, jak słusznie podkreśliła Komisja, jednym z elementów, które należy wziąć pod uwagę przy ocenie proporcjonalności przepisu prawa karnego, jest możliwość dostosowania sankcji w zależności od wagi naruszenia [62].

50. Jeżeli, jak wskazano w niniejszej sprawie, z postanowienia o odesłaniu wynika, że zachowanie będące przedmiotem postępowania głównego, polegające na oferowaniu do sprzedaży odzieży, na której umieszczono znaki podobne do zarejestrowanych znaków towarowych, zostało uznane przez prokuratora za przestępstwo z art. 172b ust. 2 NK ze względu na wagę powstałej w związku z tym szkody, Trybunał nie dysponuje wystarczającymi informacjami, w szczególności w odniesieniu do dokładnego zakresu pojęcia „poważnych szkodliwych skutków”, w rozumieniu

[58] Zobacz podobnie wyrok z dnia 14 października 2021 r., Landespolizeidirektion Steiermark i in. (Automaty do gier) (C-231/20, EU:C:2021:845, pkt 45).

[59] Zobacz wyrok z dnia 4 października 2018 r., Link Logistik N&N (C-384/17, EU:C:2018:810, pkt 45).

[60] Na podstawie tych elementów w zmienionym wniosku dotyczącym dyrektywy Komisja podkreśliła, że walka z podrabianiem produktów i piractwem jest celem o fundamentalnym znaczeniu dla Unii.

[61] Dla porównania – zmieniony wniosek dotyczący dyrektywy przewidywał za to samo przestępstwo zastosowanie maksymalnej kary nie niższej niż 4 lata pozbawienia wolności, jeżeli przestępstwo zostało popełnione w ramach organizacji przestępczej lub gdy wiąże się z zagrożeniem dla zdrowia lub bezpieczeństwa ludzi.

[62] Zobacz wyroki: z dnia 11 lutego 2021 r., K.M. (Sankcje nałożone na kapitana statku) (C-77/20, EU:C:2021:112, pkt 51); z dnia 16 lipca 2015 r., Chmielewski (C-255/14, EU:C:2015:475, pkt 26).

art. 172b ust. 2 NK, zarówno w ujęciu abstrakcyjnym, jak i w odniesieniu do konkretnej sprawy, aby dostarczyć sądowi odsyłającemu dodatkowych elementów oceny oprócz tych już wskazanych. W każdym wypadku do tego sądu należy, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności niniejszej sprawy, które mają zostać rozważone zgodnie z prawem krajowym, dokonanie konkretnej oceny proporcjonalności mającej zastosowanie kary pozbawienia wolności w odniesieniu do badanego zachowania i wynikających z niego konsekwencji oraz, w razie potrzeby, dostosowanie wymiaru tej kary do szczególnych okoliczności rozpatrywanej sprawy, w zakresie, w jakim jest to możliwe na mocy przysługujących mu uprawień dyskrecjonalnych, w tym ewentualnych uprawnień do ponownego przekwalifikowania okoliczności faktycznych, za które G. ST. T. została pociągnięta do odpowiedzialności, z przestępstwa określonego w art. 172b ust. 2 NK na przestępstwa określone w ustępie 1 tego artykułu.

51. Po drugie, jeżeli chodzi o dozwoloną przez art. 172b ust. 2 NK kumulację grzywny i kary pozbawienia wolności, przypominam, że Trybunał miał już okazję wyjaśnić, że kumulacji sankcji o charakterze karnym powinny towarzyszyć zasady umożliwiające zagwarantowanie, by surowość wszystkich nałożonych sankcji odpowiadała wadze danego naruszenia, i że taki wymóg wynika nie tylko z zasady proporcjonalności kar, o której mowa w art. 49 ust. 3 karty, ale także z jej art. 52 ust. 1[63]. Trybunał wyjaśnił również, że wymóg ten ma zastosowanie bez wyjątku do wszystkich sankcji nałożonych kumulatywnie, a zatem zarówno do kumulacji sankcji tego samego rodzaju, jak i do kumulacji sankcji o różnym charakterze, takich jak kary pieniężne i kary pozbawienia wolności[64].

52. W niniejszej sprawie do sądu odsyłającego należy zatem, w celu dokonania oceny proporcjonalności konkretnego zastosowania przepisów rozpatrywanych w postępowaniu głównym, sprawdzenie, czy istnieją przepisy mogące zagwarantować dostosowanie surowości wszystkich przewidzianych sankcji, w tym przepadku i zniszczenia towarów będących przedmiotem naruszenia, do tego, co jest bezwzględnie konieczne ze względu na wagę popełnionego przestępstwa, i czy przepisy te mają zastosowanie w postępowaniu karnym przeciwko G. ST. T.

53. W świetle powyższego na czwarte pytanie prejudycjalne należy moim zdaniem odpowiedzieć, że art. 49 ust. 3 karty należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, który w celu zwalczania naruszeń zarejestrowanego znaku towarowego przewiduje nałożenie sankcji karnych obejmujących zarówno karę pozbawienia wolności, jak i grzywnę, których surowość nie jest proporcjonalna do wagi popełnionych naruszeń. Do sądu odsyłającego należy przeprowadzenie takiego badania proporcjonalności, w szczególności w świetle możliwości dostosowania tych sankcji w zależności od wagi naruszenia, jaką stwarza ten przepis, jak również wszystkich okoliczności, które mogą być wzięte pod uwagę na podstawie prawa krajowego, w celu wyważenia z jednej strony wagi danego przestępstwa, zaś z drugiej wynikającej realnie z kumulacji wyżej wymienionych sankcji dotkliwości względem zainteresowanego.

[63] Zobacz podobnie wyrok z dnia 20 marca 2018 r., Procura della Repubblica (C-524/15, EU:C:2018:197, pkt 55).

[64] Zobacz wyrok z dnia 5 maja 2022 r., BV (C-570/20, EU:C:2022:348, pkt 50).

IV. Wnioski

54. W świetle całości powyższych rozważań proponuję, aby na trzecie i czwarte pytanie prejudycjalne przedstawione przez Rayonen sad Nesebar (sąd rejonowy w Nesebyrze, Bułgaria) Trybunał udzielił następującej odpowiedzi:

Artykuł 49 ust. 1 karty należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy prawo państwa członkowskiego przewiduje zastosowanie sankcji administracyjnych i karnych za naruszenie zarejestrowanego znaku towarowego, zasada ustawowej określoności czynów zabronionych i kar ustanowiona tym postanowieniem wymaga jasnego określenia granic odpowiedzialności karnej. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie temu, aby dokładny zakres znamion przestępstwa przeciwko własności intelektualnej służących do odróżnienia go od wykroczenia administracyjnego został określony w drodze wykładni sądowej, pod warunkiem że pozwoli ona zainteresowanym podmiotom na dokładnie ustalenie, jakie działania i zaniechania powodują ich odpowiedzialność karną.

Artykuł 49 ust. 3 karty należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, który w celu zwalczania naruszeń zarejestrowanego znaku towarowego przewiduje nałożenie sankcji karnych obejmujących zarówno karę pozbawienia wolności, jak i grzywnę, w zakresie, w jakim surowość tych sankcji, rozważanych zarówno oddzielnie, jak i łącznie, nie jest proporcjonalna do wagi popełnionych naruszeń. Do sądu odsyłającego należy przeprowadzenie takiego badania proporcjonalności, w szczególności w świetle możliwości dostosowania sankcji w zależności od wagi naruszenia, jaką stwarza ten przepis, jak również wszystkich okoliczności, które mogą być wzięte pod uwagę na podstawie prawa krajowego w celu wyważenia z jednej strony wagi danego przestępstwa, zaś z drugiej wynikającej realnie z kumulacji wyżej wymienionych sankcji dotkliwości względem zainteresowanego.